

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกก้าวผ่านจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ส่งผลกระทบต่อทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และการเมืองของทุกประเทศ โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทำให้โลกทั้งโลกเชื่อมโยงและสื่อสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว เป็นโลกไร้พรมแดน การศึกษาเป็นเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมในวันพรุ่งนี้ถูกกำหนดโดยทักษะและความรู้ที่ต้องการในปัจจุบัน ดังนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างและเตรียมเยาวชนของชาติเพื่อเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งการจัดการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทักษะจากกระบวนการแบบดั้งเดิมไปสู่กระบวนการใหม่ มีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ ทำทลาย และซับซ้อนเป็นการศึกษาที่จะทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม การสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพเหมาะสมและมีคุณสมบัติสอดคล้องกับความต้องการในการใช้กำลังคนของประเทศ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557, หน้า 1)

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ตั้งเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้หลุดพ้นจากประเทศด้อยพัฒนาภายในปี พ.ศ. 2565 และเพื่อก้าวไปสู่ระดับสากล และกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญของรัฐและพรรค ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ปี พ.ศ. 2568 จึงให้ความสำคัญต่อการศึกษาและแผนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถและมีทัศนคติเกี่ยวกับการศึกษาในด้านคุณสมบัติศึกษา ปริญญาศึกษา พลศึกษา ศิลปศึกษา

และแรงงานศึกษา เพื่อตอบสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและกีฬา เพื่อให้ทุกคนได้เข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีคุณภาพทั้งในด้านผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านสื่อประกอบการเรียนการสอน ด้านการคุ้มครองบริหาร และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้มีการนำไปเผยแพร่ให้ผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์สอนในสถาบันสร้างครู และโรงเรียนประถมศึกษาของสถาบันสร้างครู ได้มีการพัฒนาคู่มือแนะนำในการจัดตั้งปฏิบัติและนำไปใช้ในปี พ.ศ. 2553 พร้อมกันนี้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนทุกคนให้ได้เรียนรู้เต็มขีดความสามารถของตนเอง เพื่อให้มีทักษะในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องต่อความต้องการของสังคม มีสุขภาพแข็งแรง มีความรับผิดชอบต่อการเรียน และมีคุณสมบัติที่ดี (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, 2555, หน้า 20)

แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นแขวงที่มีประชากรอาศัยอยู่มากที่สุดในประเทศ ประมาณร้อยละ 15 ของประชากรทั้งประเทศ เป็นแขวงที่มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ ประกอบด้วยข้อมูลจำนวนเด็กในชนบทที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์ที่จะเข้าสู่ระบบการศึกษาภาคบังคับ ไม่ได้เข้าสู่ระบบการศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากปัญหาความยากจนและความไม่พร้อมของสถานศึกษาที่ไม่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการเรียนการสอน (กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา, 2553, หน้า 12) จากแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการและกีฬา จึงมีนโยบายให้แผนกศึกษาธิการและกีฬา แขวงสะหวันนะเขต ดำเนินการสร้างโรงเรียนประถมตัวแบบเพื่อสร้างให้นักเรียนเก่งและดีตั้งแต่ชั้นประถมขึ้นไป ดังนั้นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง คือ ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำสถานศึกษานั้นๆ การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะนำพาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์อาจจำเป็นต้องอาศัยทักษะทางการบริหาร หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการปฏิบัติงานทั้งงานในหน้าที่ทั้งที่เป็นของตนเองและที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาสอดคล้องกับทักษะของ ชีระ รุญเจริญ (2545, หน้า 4 อ้างถึงใน ประคอง รัตมีแก้ว, 2551, หน้า 4-5) กล่าวไว้ว่า สภาพและปัญหาการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดคุณลักษณะในการเป็นผู้นำซึ่งถือได้ว่าเป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อการบริหารและการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษาและการศึกษาโดยรวมเป็นอย่างมาก ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยที่บ่งบอกว่าผู้บริหารโรงเรียนยังขาดคุณลักษณะในการเป็นผู้นำ เช่น ขาดความรู้ และความสนใจในด้านวิชาการ

ชาติคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2547, หน้า 74-75) อ้างถึงใน ประคอง รัตมีแก้ว, 2551, หน้า 4-5) ซึ่งในการประเมินพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขาดความมั่นใจในตนเอง คະແນດ້ານความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมถึงคะແນດ້ານความเป็นผู้นำต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 8 อ้างถึงใน ประคอง รัตมีแก้ว, 2551, หน้า 4-5) ปัญหาที่กล่าวมา พบว่าส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจาก 1) ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ใช้อำนาจที่มีอยู่เพื่อการบริหารการศึกษาอย่างเหมาะสมกับอำนาจที่ได้รับและมีอยู่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวได้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และ 2) ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตนไม่เหมาะสมในหลายกรณีด้วยกัน ทั้งในการปฏิบัติงานของตนเองและส่วนที่ทำให้ครูและบุคคล อื่นๆ เสียหาย เช่น การใช้อำนาจ การให้รางวัลไม่เป็นธรรมในการพิจารณาเลื่อนขั้นและการใช้วาจาที่ไม่เหมาะสมกับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นต้น

การบริหารจัดการด้านการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวข้างต้น สาเหตุของการขาดประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน พอสรุป ได้ดังนี้

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนขาดความสนใจและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชา ทั้งส่วนตัวและด้านปฏิบัติงานในสถานศึกษาไม่มีการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานไม่สนองงานไม่กระจายงาน ไม่เป็นมิตรกับผู้ใต้บังคับบัญชา
- 2) ผู้บริหารโรงเรียนสั่งงานไม่ตรงความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา
- 3) ผู้บริหารโรงเรียนขาดการยอมรับนับถือจากผู้ใต้บังคับบัญชา
- 4) ผู้บริหารโรงเรียนไม่ไว้วางใจในความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาคิดหรือตัดสินใจทำงานด้วยตนเอง
- 5) ผู้บริหารโรงเรียนขาดความมั่นคงทางอารมณ์
- 6) ผู้บริหารโรงเรียนสั่งการตามคำสั่งของหน่วยเหนือ ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาใช้สติปัญญาในการคิดงาน ปัญหาเหล่านี้ ล้วนมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (อุดม สิงห์โตทอง, 2550, หน้า 3)

ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำและการบริหารบุคคล ในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้กระทำหรือจัดกิจกรรมด้านวิชาการ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมาย การวัดและประเมินผลนักเรียนและครู มนุษยสัมพันธ์ที่ดีและที่ทีมงาน การจัดการหลักสูตร การพัฒนาบุคลากรและมาตรฐานวิชาชีพ การนิเทศการศึกษา

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร เพื่อให้
งานด้านวิชาการบรรลุผลสำเร็จ ทำให้กระบวนการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ
และเกิดประสิทธิผลสูงสุด

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำ
ทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา
นครโกสอนพมวิหาร แขวงสะพานมะเข็ด สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมและสนับสนุนต่อ
บุคลากรที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยการนำความรู้ ทักษะต่างๆ มาใช้ในการ
การปฏิบัติภาระหน้าที่ เพื่อนำผู้ร่วมงานให้ร่วมมือปฏิบัติงานไปสู่ความมีประสิทธิภาพของ
องค์กรและบรรลุเป้าหมายขององค์กรต่อไป

คำถามของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพมวิหาร
แขวงสะพานมะเข็ด สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของ
การวิจัย ดังนี้

1. การพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพมวิหาร แขวง
สะพานมะเข็ด สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีลักษณะอย่างไร
2. รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพมวิหาร แขวงสะพานมะเข็ด
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความเหมาะสมหรือไม่

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพมวิหาร
แขวงสะพานมะเข็ด สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนด
ความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพนมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพนมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพนมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนดความสำคัญของการวิจัย ดังนี้

1. ได้ทราบรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพนมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. สามารถนำรูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่สร้างขึ้นเผยแพร่ให้กับโรงเรียนอื่นๆ ในสาธาณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และนำไปประยุกต์ใช้มีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงวิชาการและยังเป็นการเพิ่มทักษะความสามารถให้กับผู้บริหารโรงเรียนอีกด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพนมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพมวิหาร แขวงสะพานนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 12 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 24 คน และครูผู้สอน จำนวน 152 คน รวมทั้งสิ้น 176 คน ปีการศึกษา 2561

1.2 กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ได้แก่ หัวหน้า/รองหัวหน้าแผนกศึกษาธิการและกีฬา แขวงสะพานนะเขต จำนวน 4 คน และผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ปีการศึกษา 2561

ระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่างใช้ในการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพมวิหาร แขวงสะพานนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม จำนวน 92 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 12 คนและครูผู้สอน จำนวน 80 คน โดยใช้วิธีการเลือกสุ่มแบบอย่างง่าย โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ 50 ของแต่ละโรงเรียน ปีการศึกษา 2561

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย

2.1.1 การพัฒนาตนเองด้านการบริหารงานวิชาการ

2.1.2 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.1.3 ด้านการบริหารจัดการทางวิชาชีพ

2.1.4 ด้านสังคมและชุมชน

2.1.5 ด้านสารสนเทศและความคิดสร้างสรรค์

2.1.6 ด้านคุณธรรม จริยธรรม

2.2 องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย

- 2.2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย
- 2.2.2 การวัดและประเมินผลนักเรียนและครู
- 2.2.3 มนุษยสัมพันธ์ที่ดีและทีมงาน
- 2.2.4 การพัฒนาหลักสูตร
- 2.2.5 การพัฒนาบุคลากร
- 2.2.6 การนิเทศการศึกษา
- 2.2.7 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 2.2.8 การส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร

2.3 กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย

- 2.3.1 ขั้ววางแผนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
- 2.3.2 ขั้วดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
- 2.3.3 ขั้วการตรวจสอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
- 2.3.4 ขั้วการปรับปรุงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

2.4 ประสิทธิภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย

- 2.4.1 การบรรลุเป้าหมาย
- 2.4.2 ผลการปฏิบัติงานโรงเรียน
- 2.4.3 วิสัยทัศน์สถานศึกษา
- 2.4.4 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพมวิหาร
แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, (2547);
ธีระ รุญเจริญ, (2549); ศักดิ์ไทย สุรกีจาวร, (2549); บังอร สาคลาไศล, (2550);
ปิลัญญ์ ปฏิพิมพาคม, (2550); วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน, (2552); ฉัตรชัย ไชยมงคล, (2552);
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, (2552); สนง. คณะกรรมการข้าราชการครูและ

บุคลากรทางการศึกษา, (2553); พัชรี พลอยเทศ, (2559); กนกวรรณ เชื้อบ้านเกาะ, (2559); Stedman, (1997); Austin & Reynolds, (1998); Edmonds, (1999) ซึ่งผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการจากนักวิชาการและนักการศึกษา ได้องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้ 1) การพัฒนาตนเองด้านการบริหารงานวิชาการ 2) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น 3) ด้านการบริหารจัดการทางวิชาชีพ 4) ด้านสังคมและชุมชน 5) ด้านสารสนเทศและความคิดสร้างสรรค์และ 6) ด้านคุณธรรม จริยธรรม

2. องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, (2551); สุรพงศ์ สุทธิศักดิ์, (2551); ลีรธานี วสุภัทร, (2551); เพียรพันธ์ กิจพาณิชย์เจริญ, (2552); สุขฤทัย จันทร์ทรงกลด, (2558); Hallinger & Murphy, (1985); Ubben & Hughes, (1987) Rutherford, (1987); Weber, (1989); Kroeze, (1989); Davis & Thomas, (1989); Bamburg & Andrews, (1990); Heck & others, (1990); Glickmsn, (1990); Hoy & Miskel, (1991); Lunenburg & Ornstein, (1996); Weber's Model, (1996); McEwan, (1998); Seyfarth, (1999); Kaiser, (2000); Lashway, (2002); Chell, (2001); Louis, (2002); Lashway, (2002); McEwan, (2003); Van Deventer & Kruger, (2003); Sergiovanni, (2004); Alig – Mielcarek & Hoy, (2005); Mary & State Board of Education, (2005); Glickman, (2007); Henderson, (2007); Huber, (2007) ซึ่ง ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักวิชาการและนักการศึกษา ได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย 2) การวัดและประเมินผลนักเรียนและครู 3) มนุษยสัมพันธ์ที่ดีและทีมงาน 4) การพัฒนาหลักสูตร 5) การพัฒนาบุคลากรและมาตรฐานวิชาชีพ 6) การนิเทศการศึกษา 7) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และ 8) การส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร

3. กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ จากงานศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร (PDCA) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า10) ประกอบด้วย มี 4 ชั้น ประกอบด้วย 1) ชั้นวางแผนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) ชั้นดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ 3) ชั้นการตรวจสอบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ และ 4) ชั้นการปรับปรุงการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ

4. ประสิทธิภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น วันเพ็ญ บุรีสูงเนิน, (2552); จารุพันธ์ อธิธาวัชกุล, (2553); ภัณฑรัักษ์ พลดี, (2556); จันทรีธิดา รัตนโกสุม, (2561); Drucker, (1968); Bass and Avolio, (1990); Caldwell & Spinks, (1990); Marcel, (1990); Sergiovanni & other, (1998); Hersey & Blanchard, (1998); Kuptanond, (2000); Nahavandi, (2000); Williams, (2001); Hoy & Miskel, (2001); Bagwell, (2002); Lashway, (2003); Yukl, (2004); Hallinger & Murphy, (2005); Heck & Other, (2006); Jo & Joseph Blas, (2008); Cunningham & Cordeiro, (2009); Gupton, (2010) ซึ่งผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ จากนักวิชาการและ นักการศึกษา ได้องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้

- 1) การบรรลุเป้าหมาย
- 2) ผลการปฏิบัติงานโรงเรียน
- 3) วิสัยทัศน์สถานศึกษา และ
- 4) ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยสามารถนำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิตยาคมศัพท์เฉพาะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพนมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. การพัฒนา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นของ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพนมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้จาก ศึกษา มาของผู้สร้างเองเพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยใช้สื่อที่ทำให้เข้าใจ ได้ง่ายและกระชับถูกต้อง และสามารถตรวจสอบเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริงได้เพื่อ ช่วยให้เห็นเองและคนอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

3. การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง กระบวนการสร้างหรือพัฒนาเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งตลอดจนการทดสอบรูปแบบ ที่ดีให้มีคุณภาพและการจะนำไปสู่สถานการณ์ที่ดีในการศึกษาและสิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้น จากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้จากศึกษา มาจากการวิเคราะห์และนักวิจัย ประกอบด้วย

3.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติงานของ องค์การที่ทำให้เกิดผลสำเร็จต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพนมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย

3.1.1 การพัฒนาตนเองด้านการบริหารงานวิชาการ หมายถึง ความพยายามของผู้บริหารโรงเรียนพยายามพัฒนาตนเองในการที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ตนเอง ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านงานวิชาการให้ดีขึ้นโดยการศึกษา ต่อ ด้านการฝึกอบรม และการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อให้มีความรู้ ทักษะ ความชำนาญและ ทัศนคติที่ดีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านงานวิชาการอันเกิดประโยชน์ สูงสุดต่อสถานศึกษา

3.1.2 ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การทำงานเป็นทีมเป็น แรงจูงใจสำคัญที่จะผลักดันให้ท่านเป็นผู้นำที่ดี ถ้าท่านประสงค์ที่จะนำทีมให้ประสบ ความสำเร็จในการทำงาน ท่านจำเป็นต้องค้นหาคุณลักษณะของการทำงานเป็นทีม

ให้พบประสิทธ์ไว้เสมอว่าทุกคนมีอิสระในตัวเอง ขณะเดียวกันก็เป็นส่วนหนึ่งของทีม แล้วจึงนำเอากลยุทธ์ในการสร้างทีมเข้ามาใช้เพื่อให้ทุกคนทำงานร่วมกันและประสบความสำเร็จ

3.1.3 ด้านการบริหารจัดการทางวิชาชีพ หมายถึง ผู้นำด้านการบริหารจัดการทางวิชาชีพที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นในการที่จะให้ความร่วมมือทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ผู้บริหารโรงเรียนมีการควบคุม นำพาคณาหรือบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานองค์กร มาร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่ผู้นำต้องการจัดการทางการศึกษาให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการและปัจจัยการบริหารเป็นสื่อของความสำเร็จนั้นมุ่งบริหารคนและบริหารงาน

3.1.4 ด้านสังคมและชุมชน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนเข้าร่วมดำเนินการ ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ การสร้างความรู้ความเข้าใจ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน การจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและจำเป็นและการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1.5 ด้านสารสนเทศและความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง เทคโนโลยีสารสนเทศ คือ เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเกี่ยวกับสารสนเทศและการสื่อสารในกระบวนการจัดหา จัดเก็บ การสร้าง ประมวลผล รับ - ส่งข้อมูล เผยแพร่สารสนเทศในรูปแบบสื่อต่างๆ เช่น สื่อผสม หรือเสียง ภาพ ภาพเคลื่อนไหว ข้อความหรือตัวอักษรและตัวเลข เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงสารสนเทศ ความถูกต้อง แม่นยำ และรวดเร็วตามความต้องการได้ทันต่อการนำไปใช้ประโยชน์

3.1.6 ด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามทั้งปวงที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง สถานศึกษาและสังคม จนทำให้เกิดความสุข ความพึงพอใจต่อผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายและมีความยุติธรรมแก่บุคลากรทุกฝ่าย

3.2 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมและสนับสนุนต่อบุคลากรทางการศึกษาที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยการนำความรู้ ทักษะต่างๆ มาใช้ในการปฏิบัติภาระหน้าที่เพื่อนำผู้ร่วมงานให้ร่วมมือปฏิบัติงานไปสู่ความมีประสิทธิภาพของของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้ร่วมงานสามารถรับรู้ได้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย

3.2.1 การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนแสดงออกถึงการมีความคิดเร็ว คิดกว้าง มองสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่เป็นไปได้ รวมทั้งสามารถสร้างกลยุทธ์เพื่อนำไปใช้ในการทำงานที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศเพื่อให้เกิดความสำเร็จของงานและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่วนเป้าหมายขององค์กรจะต้องมีจุดมุ่งหมายที่เป็นรูปธรรมของสถานศึกษา

3.2.2 การวัดและประเมินผลนักเรียนและครู หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีกระบวนการหรือวิธีการเพื่อให้ได้จำนวนตัวเลขซึ่งมีความหมายแทนปริมาณหรือขนาดหรือคุณสมบัติของสิ่งที่ต้องการวัดและมีการประเมินผลเป็นกระบวนการอย่างมีระบบโดยการนำข้อมูลทั้งหลายที่ได้จากการวัดมาพิจารณา วิเคราะห์ แปลความหมายเพื่อที่จะตัดสินใจหรือสรุปคุณภาพและคุณลักษณะต่างๆ ที่ได้จากการวัดผลว่า ผลที่ได้นั้นมาก น้อยกว่าเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ตั้งไว้อย่างไร การประเมินผลจะเน้นในเรื่องของคุณภาพมากกว่าปริมาณต้องใช้ข้อมูลหลายด้านมาผสมผสานกัน

3.2.3 มนุษยสัมพันธ์ที่ดีและทีมงาน หมายถึง การที่บุคลากรทางการศึกษามาร่วมกันหรือกิจกรรมร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน มีความสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชนและองค์กรต่างๆ มีความพึงพอใจในการทำงาน

3.2.4 การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง แผนหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถโดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐานและรายวิชาที่ต้องเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทุกภาคเรียนและกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา

3.2.5 การพัฒนาบุคลากร หมายถึง กระบวนการเสริมสร้างและการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานของบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะในการปฏิบัติงานและทัศนคติให้เอื้ออำนวยต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา

3.2.6 การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

3.2.7 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การสอนที่มุ่งเน้นไปสู่เป้าหมายของการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ คิดเป็น แก้ปัญหาได้ และถ่ายโยงเอาความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตจริงในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญจริงได้เป็นเป้าหมายสูงสุดของการศึกษา ในการพัฒนาระบบการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามแนวคิดทางการศึกษา

3.2.8 การส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีการรับรู้ของบุคลากรทางการศึกษาที่ตนปฏิบัติงานอยู่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลที่สามารถรับรู้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมและมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมในสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา

3.3 กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การดำเนินการในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสอนพนมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มี 4 ชั้น ประกอบด้วย

3.3.1 ขั้ววางแผนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีการวางแผนงานวิชาการ ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ด้านการวัดและประเมินผลนักเรียนและครู ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและทีมงาน ด้านการจัดการหลักสูตร ด้านการพัฒนาบุคลากรและมาตรฐานวิชาชีพ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านการส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร

3.3.2 ขั้นตอนการพัฒนาระบบผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีการดำเนินการทางวิชาการ ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ด้านการวัดและประเมินผลนักเรียนและครู ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและทีมงานด้านการจัดการหลักสูตร ด้านการพัฒนาบุคลากรและมาตรฐานวิชาชีพ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อันดีและด้านการส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร

3.3.3 ขั้นตอนการตรวจสอบการพัฒนาระบบผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีการตรวจสอบการดำเนินการทางวิชาการ ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายด้านการวัดและประเมินผลนักเรียนและครู ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและทีมงานด้านการจัดการหลักสูตร ด้านการพัฒนาบุคลากรและมาตรฐานวิชาชีพ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อันดีและด้านการส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร

3.3.4 ขั้นตอนการปรับปรุงการพัฒนาระบบผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีการปรับปรุงการดำเนินการทางวิชาการ ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย ด้านการวัดและประเมินผลนักเรียนและครู ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและทีมงานด้านการจัดการหลักสูตร ด้านการพัฒนาบุคลากรและมาตรฐานวิชาชีพ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อันดีและด้านการส่งเสริมบรรยากาศและวัฒนธรรมองค์กร

3.4 ประสิทธิภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครโกสุมพิสัย แขวงสะพานห้วยน้ำเซต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้กระทำลงไปสถานศึกษาแล้วทำให้เกิดผลต่อความสำเร็จในงานวิชาการ ประกอบด้วย

3.4.1 การบรรลุเป้าหมาย หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนสามารถระบุเป้าหมายจนถึงจุดหมายปลายทางของการดำเนินการของสถานศึกษาด้วยการนำบุคลากรทางการศึกษาทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ

3.4.2 ผลการปฏิบัติงานโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีกระบวนการที่ใช้ในการวัดผลการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในด้านต่าง ๆ ตามเกณฑ์มาตรฐานและวัตถุประสงค์ตามที่องค์กรกำหนดไว้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานโรงเรียน

3.4.3 วิสัยทัศน์สถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียน

มองภาพอนาคตในการสร้างวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ การปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ และการประเมินผล เพื่อการปรับปรุงและแก้ไขให้มีความเชื่อมโยงกันการกำหนดวิสัยทัศน์นั้น สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับความสามารถของบุคลากรทางการศึกษาที่จะนำมาการปฏิบัติงานของสถานศึกษาไปให้ถึงหรือบรรลุเป้าหมายและจะต้องนำวิสัยทัศน์นั้นมาพิจารณาเพื่อปรับเปลี่ยนต่อไป

3.4.4 ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง เป็นเจตคติใน

ทางบวกของบุคลากรที่มีต่องานและปัจจัยต่างๆ ในการปฏิบัติงานเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่องานที่ทำซึ่งถ้าบุคคลมีความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่องานจะทำให้เกิดความกระตือรือร้น มุ่งมั่น พุ่มพเพ อุทิศแรงกายแรงใจให้กับงานเพื่อให้งานที่เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กร

4. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการบรรจุ

แต่งตั้งจากกระทรวงศึกษาและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา นครไกสอนพมวิหาร แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปีการศึกษา 2561

5. ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการบรรจุ แต่งตั้ง

จากกระทรวงศึกษาและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้เป็นครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานแผนกศึกษาธิการและกีฬา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปีการศึกษา 2561